

De första tusen dagarna

Värda att investera i!

Gunilla Lönnberg Med Dr Folkhälsovetare
Uppsala Universitet

CHAP - Child Health and Parenting

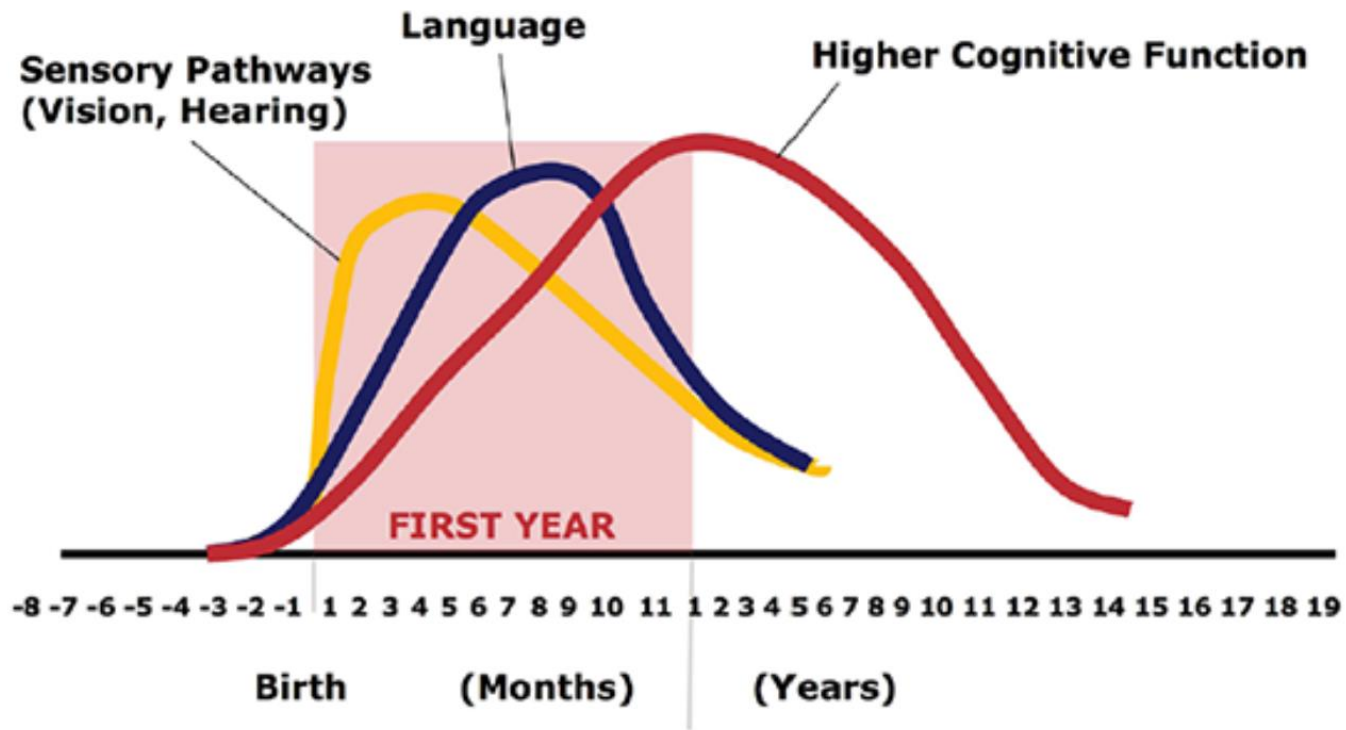

"What fires,
wires"

"Use it
or loose it"

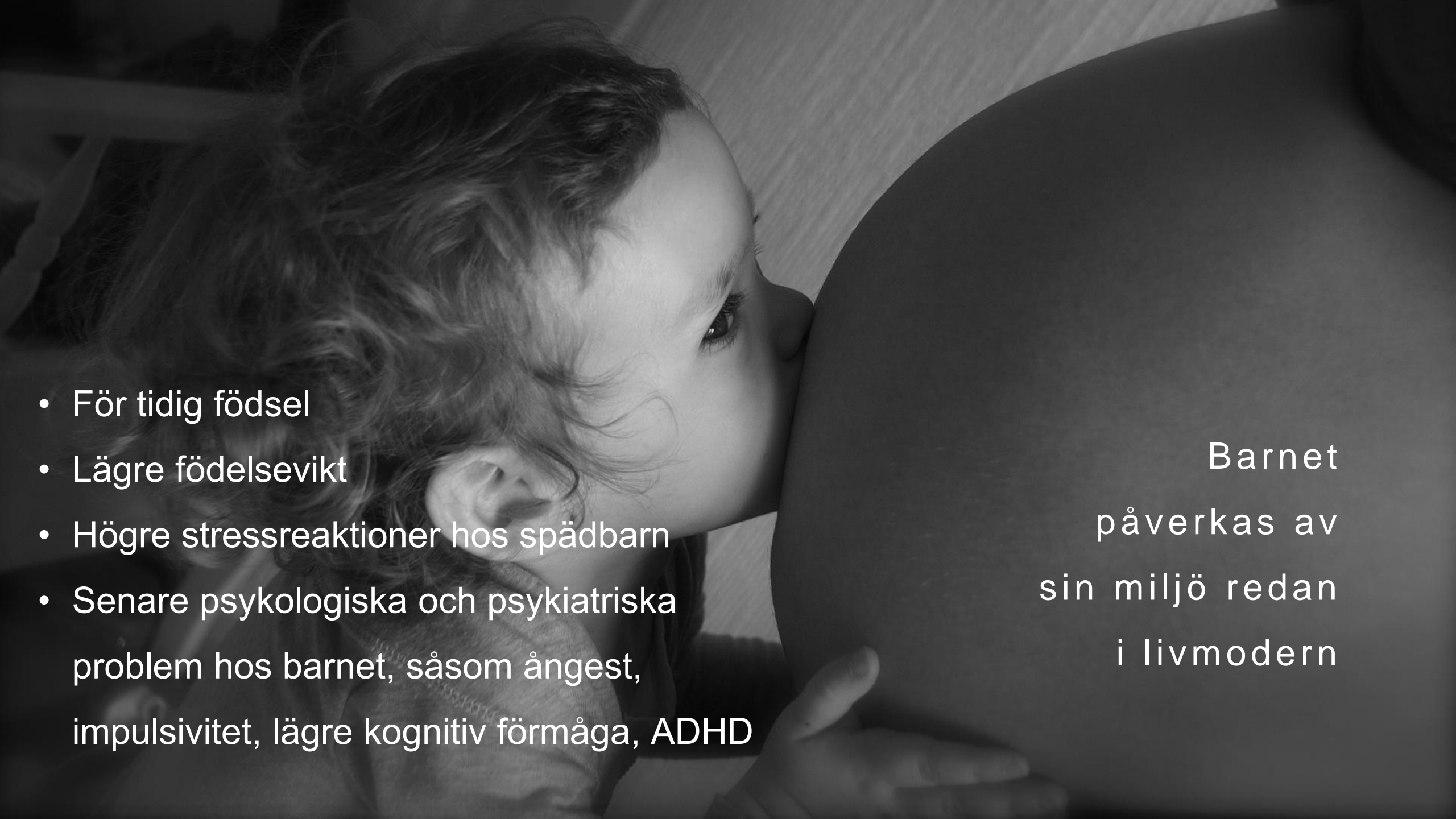
Känslor
Beteende
Motorik
Logiskt tänkande
Språkutveckling
Minne

Nervkopplingar för olika funktioner utvecklas sekventiellt

<https://developingchild.harvard.edu/>

Vad är det då
som kännetecknar
en god miljö?

-
- För tidig födsel
  - Lägre födelsevikt
  - Högre stressreaktioner hos spädbarn
  - Senare psykologiska och psykiatriska problem hos barnet, såsom ångest, impulsivitet, lägre kognitiv förmåga, ADHD

Barnet
påverkas av
sin miljö redan
i livmodern

**Miljön efter födseln är främst
interaktionen med vuxna:**

1) Trygg anknytning

= Förmåga till självreglering

Interaktion med vuxna:
2) Samspel och utforskande
= Lärande och utveckling

Att säkerställa att barn har vuxna
som ger **trygghet** och engagerar sig i **samspel**
under spädbarnstiden
bygger grunden i hjärnan för allt lärande,
beteende och hälsa som följer.

Brist på samspel

= *brist på stimulans och utforskande*

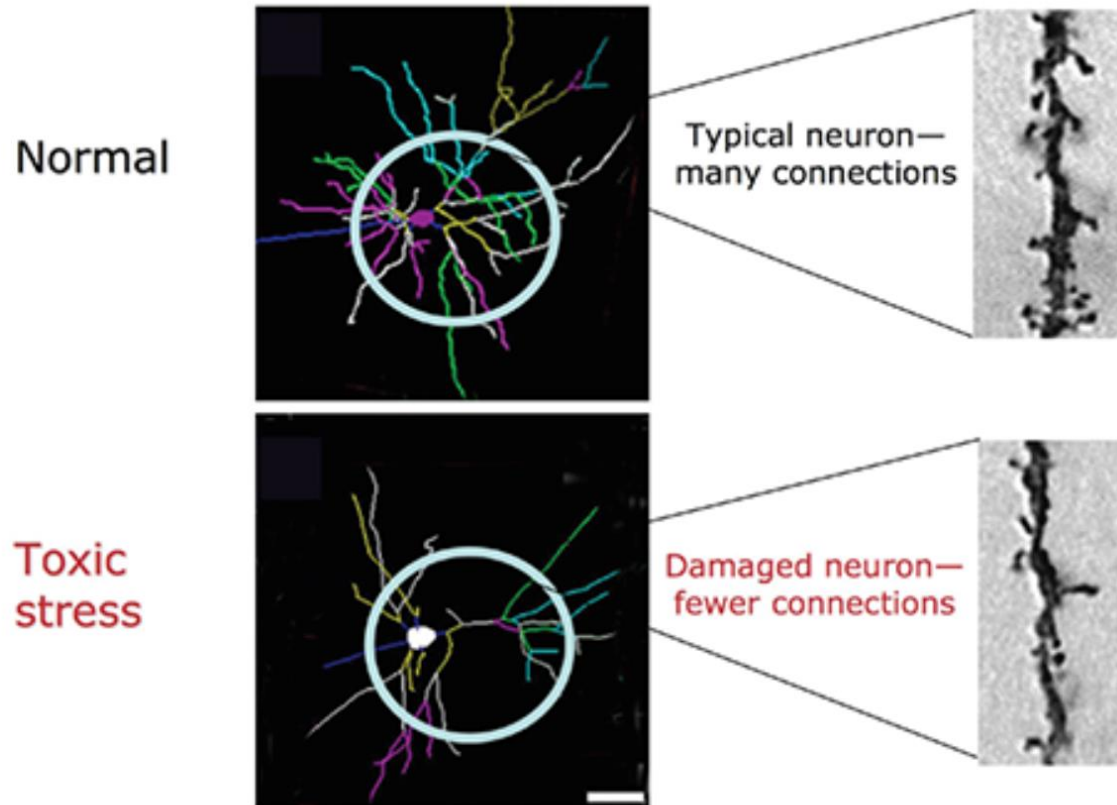
Otrygg anknytning & toxisk stress

*= Fokus på överlevnad,
mindre tid över för lärande.*

*Antalet nervkopplingar
minskar precis under den
tid då de borde utvecklas!*

Toxisk stress förändrar hjärnans arkitektur

Prefrontal Cortex and
Hippocampus

Våld i nära relationer och barns hälsa

- Barn som utsatts vid 10 års ålder hade två till tre gånger större risk för försämrad språkutveckling, mental ohälsa, sömnbesvär, astma och förhöjt blodtryck.
- Enbart vid 1–4 års ålder hade tre gånger högre risk för språkproblem och astma vid 10 års ålder.

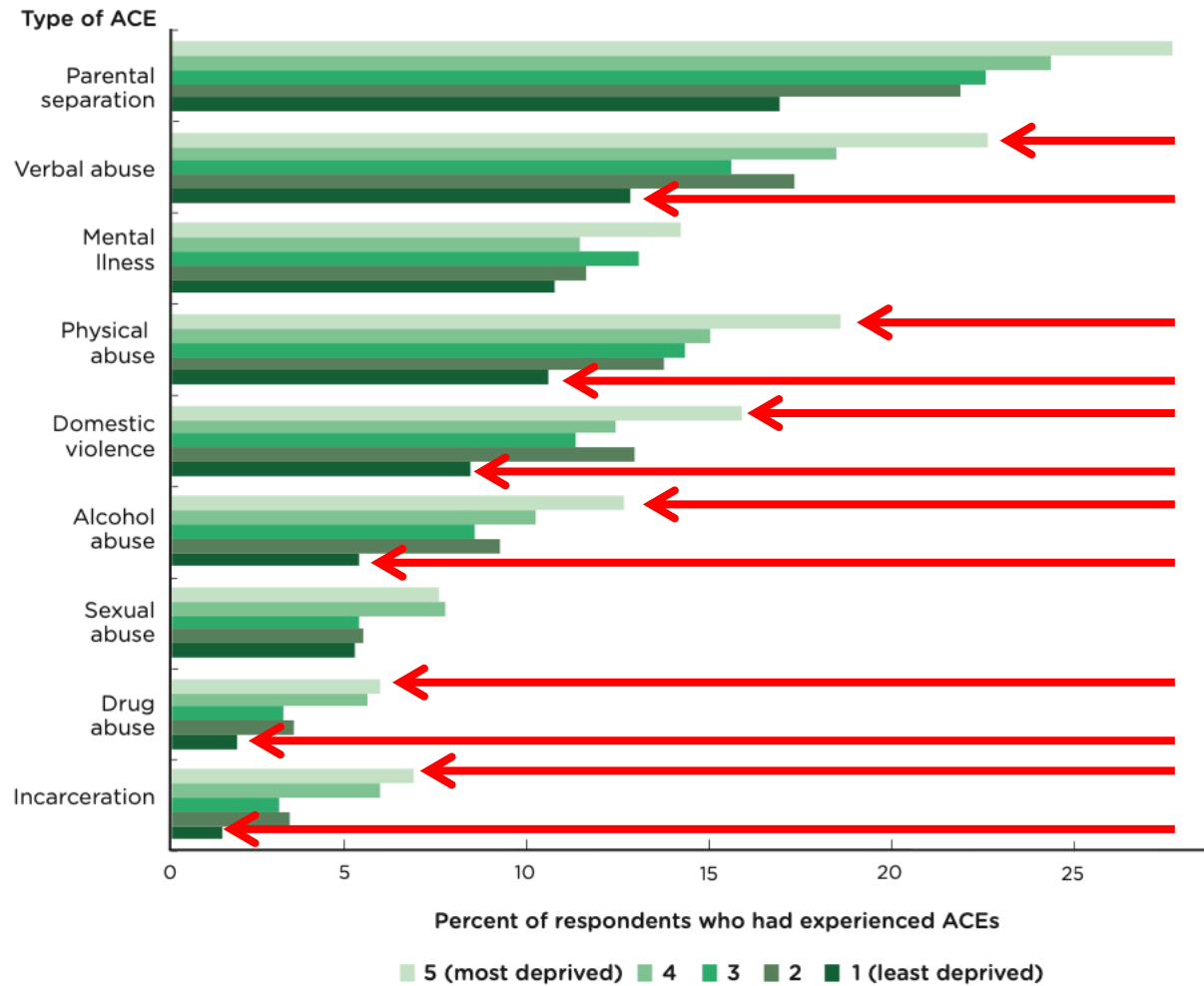

Negativa
barndomsupplevelser
ökar risken för
depression när man är
gravid eller nybliven
mamma.

Vilket i sin tur ökar
risken för en sämre
miljö för barnet.

Fattigdom ökar risken för negativa barndomsupplevelser

Marmot et al. (2020) Health equity in England: The Marmot Review 10 years on

Barnfattigdom har konsekvenser för språkutveckling

”Mammor som fick det högre beloppet engagerade sig oftare i aktiviteter som berikade barnet under det första levnadsåret, jämfört med mammorna som fick det lägre beloppet.”

Troller-Renfree et al. 2022. Magnusson et al. 2022 <https://www.babysfirstyears.com>

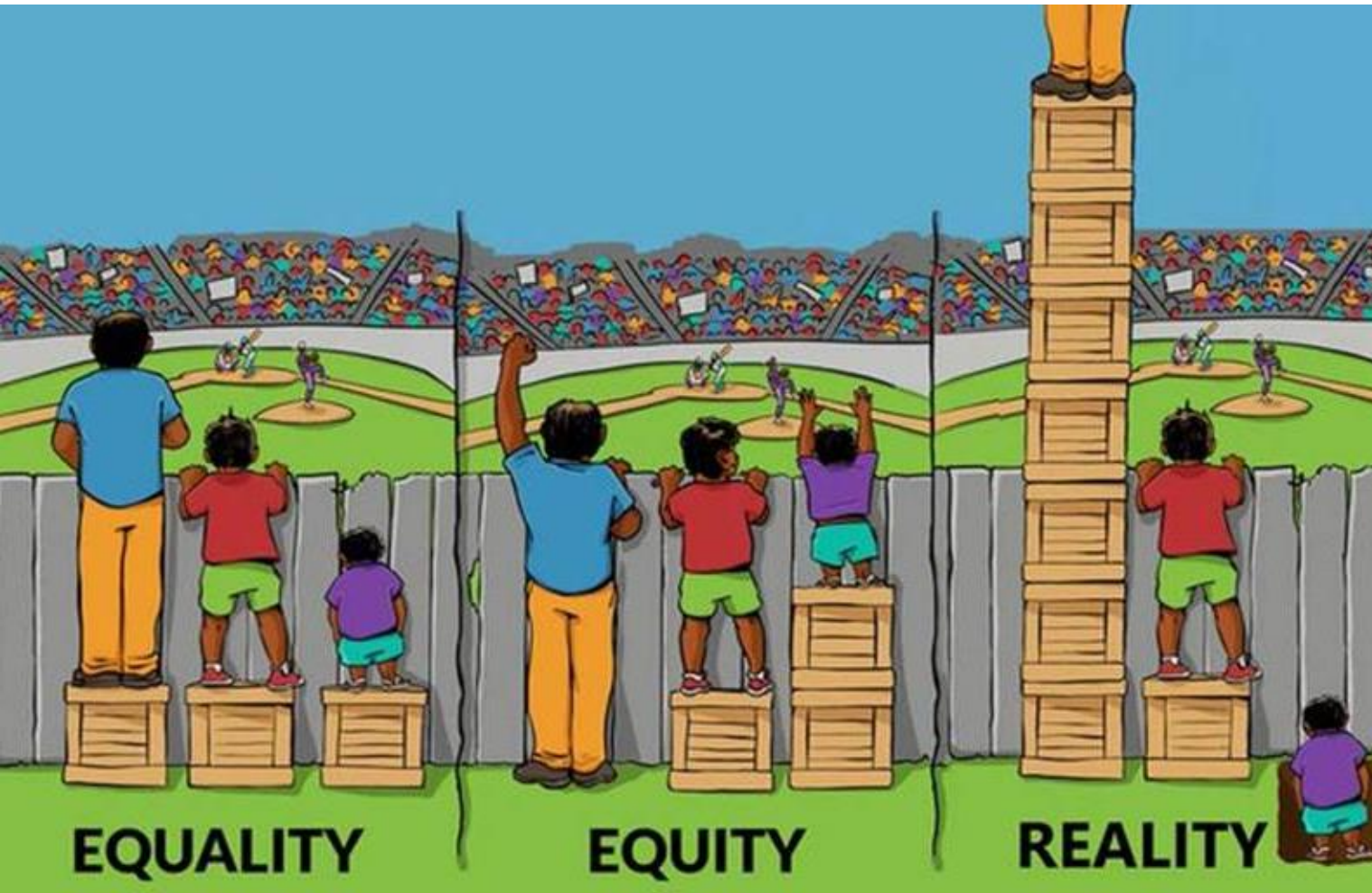

Folkhälsopolitikens målområden.
Målområde 1 (av 8):

Tidiga livets villkor

- En jämlik mödra- och barnhälsovård
- En likvärdig förskola av hög kvalitet
- Metoder och medel som sätter barnens främsta i fokus

Ett kompensatoriskt uppdrag

MHV, BHV, förskola & skola
som ser till att alla får

det de behöver

– inte det alla andra får –
proportionell universalism

Pågående
forskning
på CHAP

ECHOES – Equitable Child Health Opportunities and Education Services

Program grant 2023-2029

Swedish Research Council for
Health, Working Life and Welfare

SW-EDI Swedish Early Development Instrument

Fysisk hälsa och välbefinnande

Social kompetens

Känslomässig mognad

Språk- och kognitiv utveckling

Kommunikationsförmåga och allmänna kunskaper

Kontaktperson: Olov.Nordvall@edu.uu.se

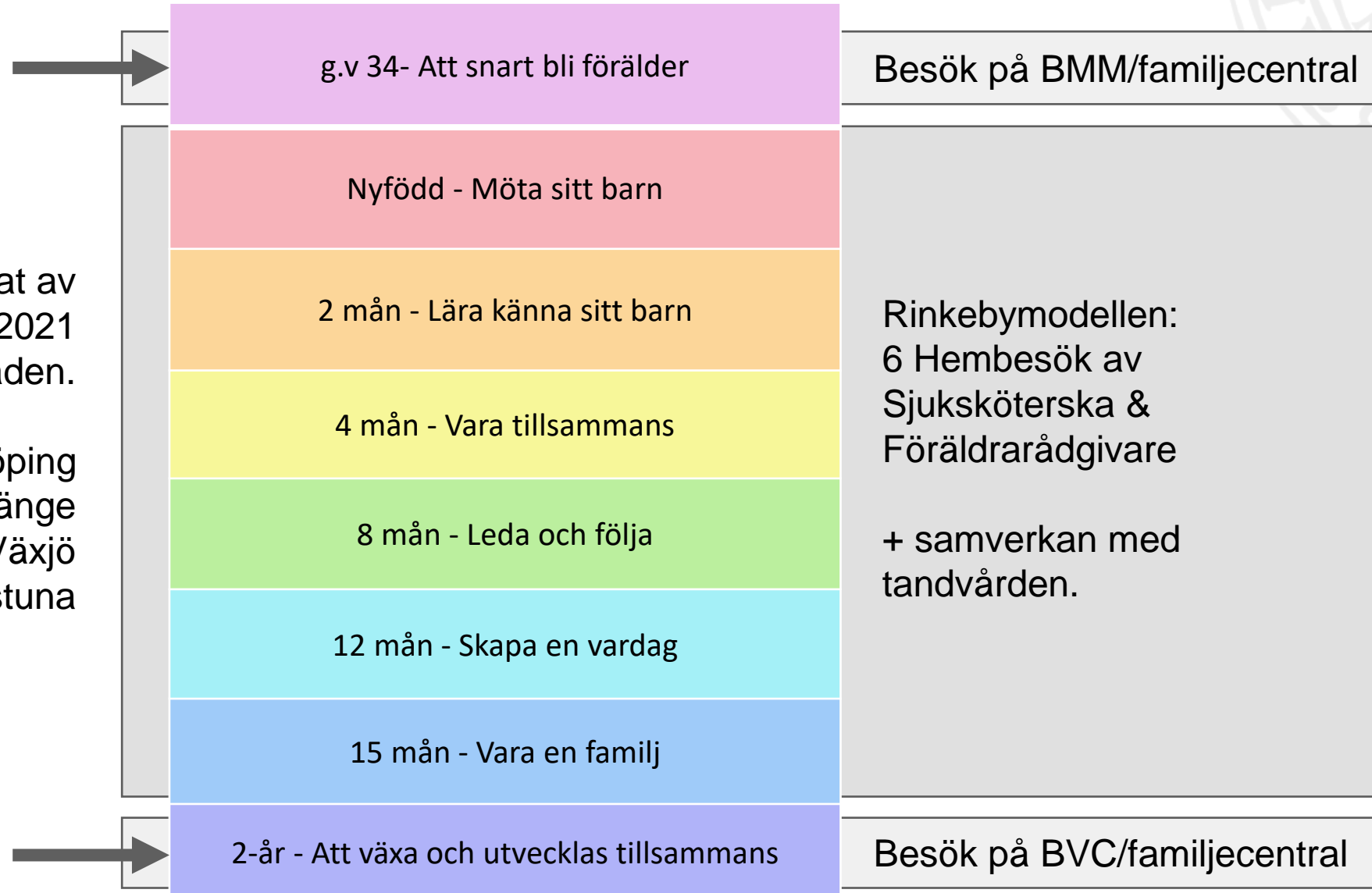
Doktorand i projektet: Sofia.Gjertsson@uu.se

EARLY DEVELOPMENT INSTRUMENT

Hembesöksprogrammet 'Tillsammans för en trygg start'

Lanserat av
Socialstyrelsen 2021
i 4 pilotområden.

Skäggetorp, Linköping
Jakobsgårdarna, Borlänge
Araby, Växjö
Fröslunda, Eskilstuna

Tillsammans för en trygg start

Intervjuer med personal

**Tillit till
barnmorskan
som
dörröppnare**

**Bygga
relationer
över tid**

**Att komma
in tidigt i
barnets liv**

**Mer förtroende
& mindre
rädsla för
Socialtjänsten**

Tillsammans för en trygg start

Intervjuer med föräldrar

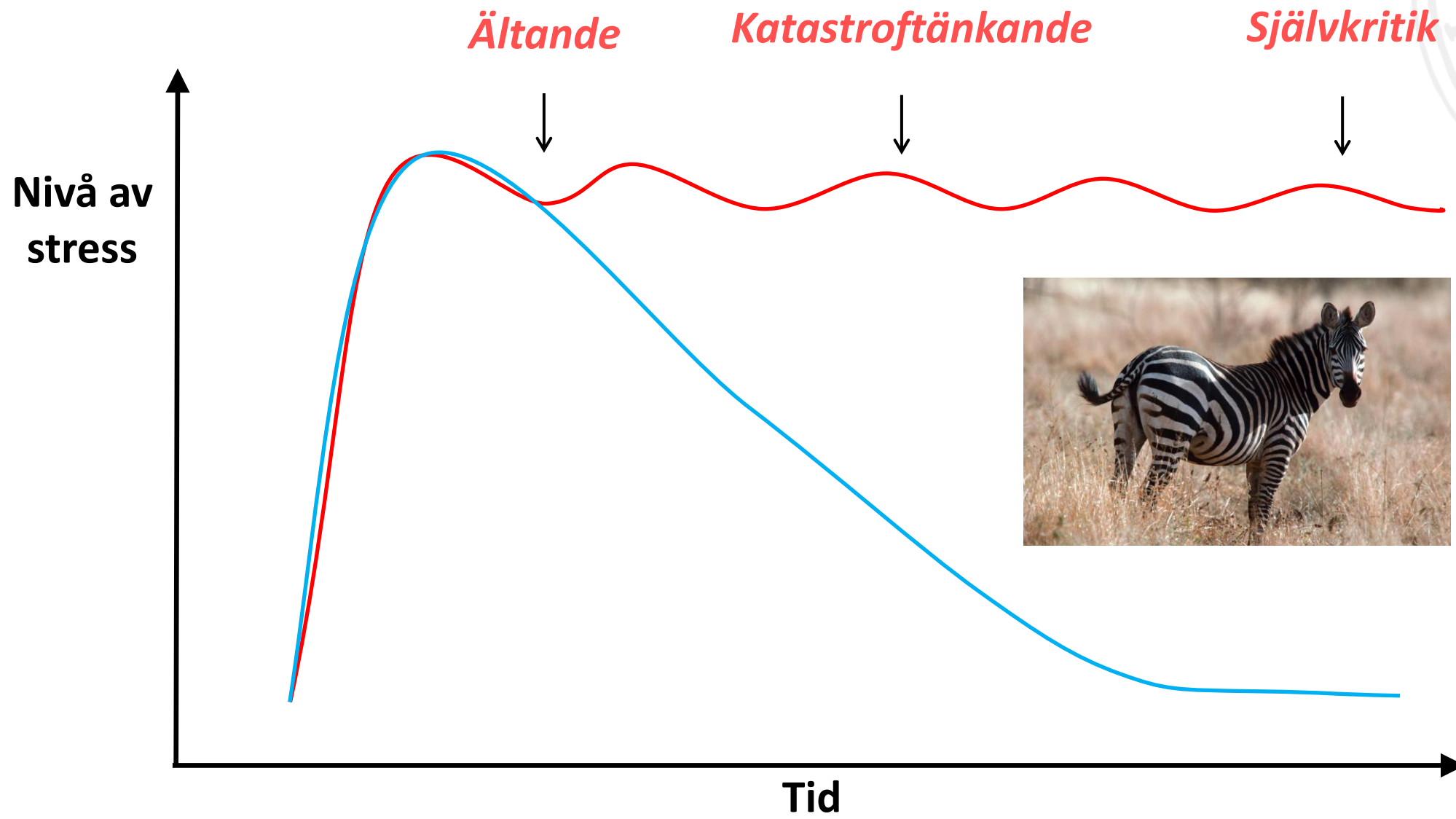
Personal – en pålitlig
källa för information

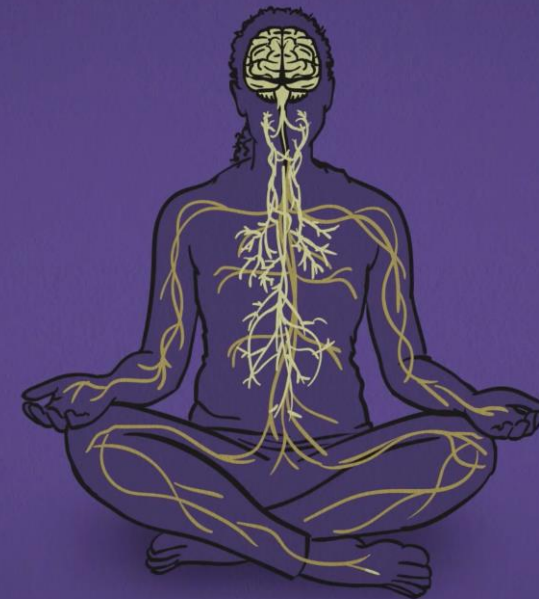
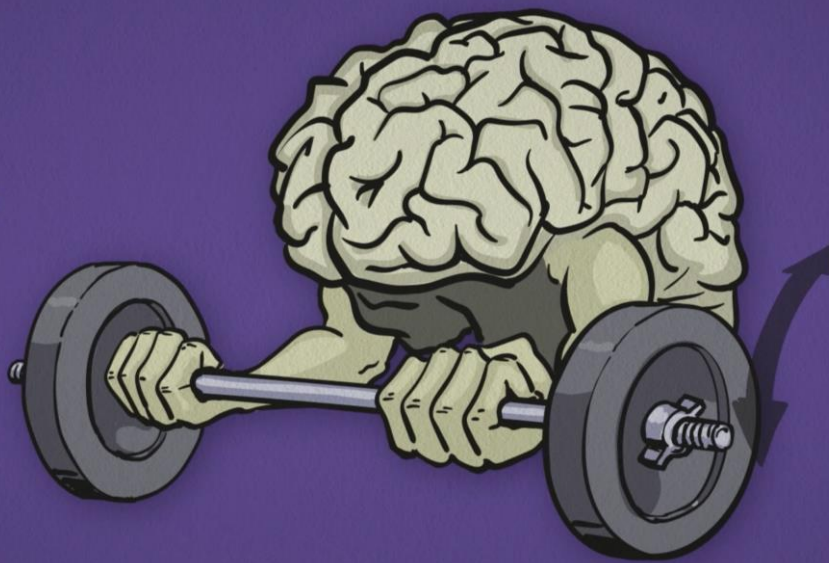
Att få stöd
känslomässigt

Att bli bekant
med
personalen

Stärkt föräldraskapsstöd för blivande föräldrar

Genom träning kan man bli bättre på att:

- Reglera sina känslor
- Ta in fler perspektiv
- Bli mer lyhörd
- Ha mer medkänsla

Plan:

- Anpassa intervention till svensk MHV
- Utvärdera effekt på föräldrars mentala hälsa, livskvalitet och anknytning.
- Utvärdera implementering & hälsoekonomi

Föräldraskap med Medvetenhet och Medkänsla

– en kurs för blivande föräldrar

Fyra gruppträffar för blivande föräldrar

Mental styrka genom graviditet, förlossning och föräldraskap

Att föda och ge stöd till den som föder

Föräldrarollen, relationer, kommunikation

En nyföddes behov och kompetens · Amning · Framtiden

Hemsida med material för att öva hemma.

Korta filmer

Ljudfiler

Korta texter

Beskrivning av hemövningar

Fortbildning och Manual för ledare

Upplägg på varje gruppträff

Beskrivning av övningarna

Guide till att leda gruppdiskussioner

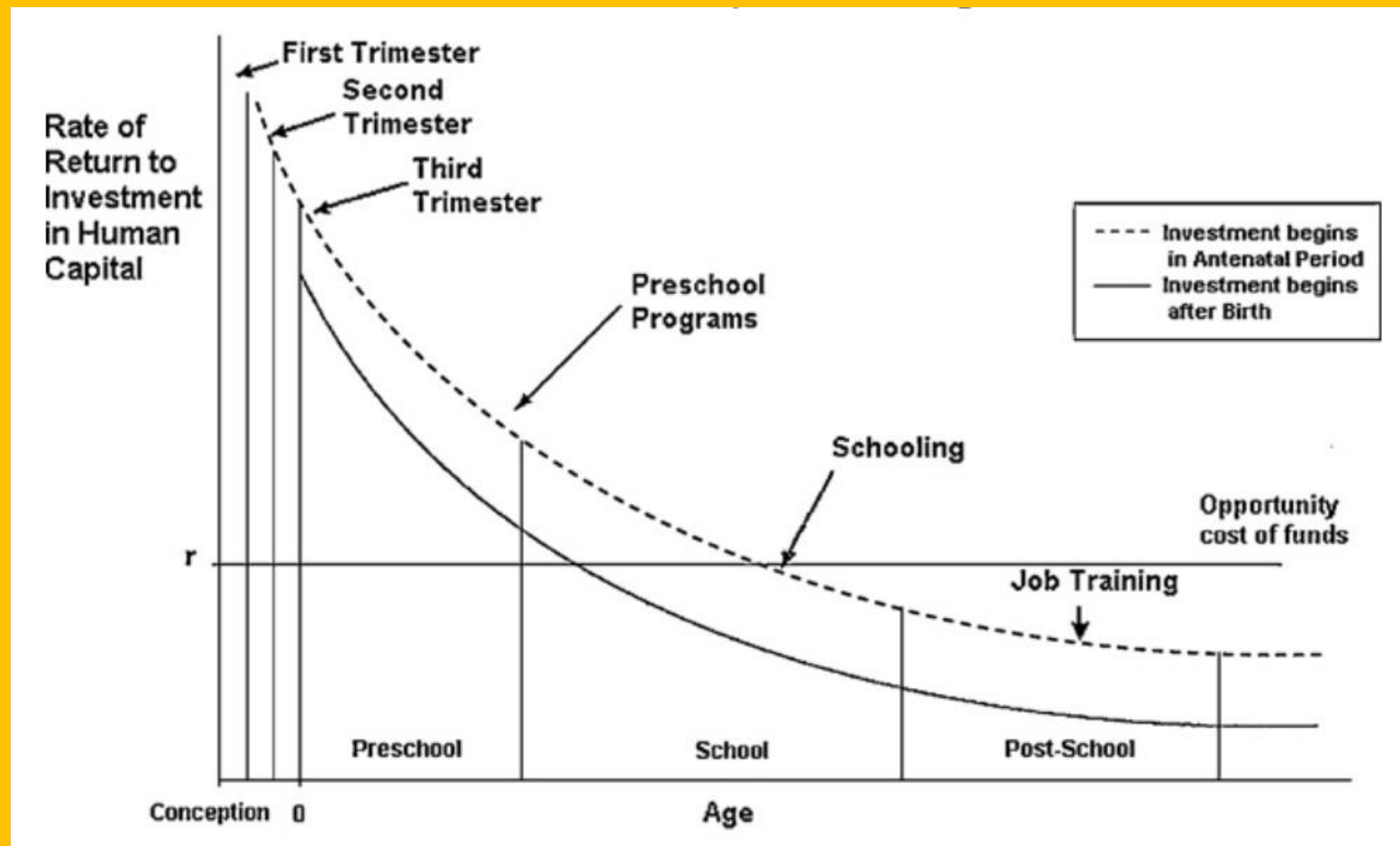
Handledning

Fokusgrupp

”Jag tror att för oss killar, så tror jag att den här kursen har gett oss större förståelse. (...) Man fick sig några tankeställare. Att man kanske inte lägger så mycket tid och fokus på att höra efter hur andra mår, på riktigt. Man kommer närmare varandra. Vi lever i ett väldigt stressigt samhälle.”

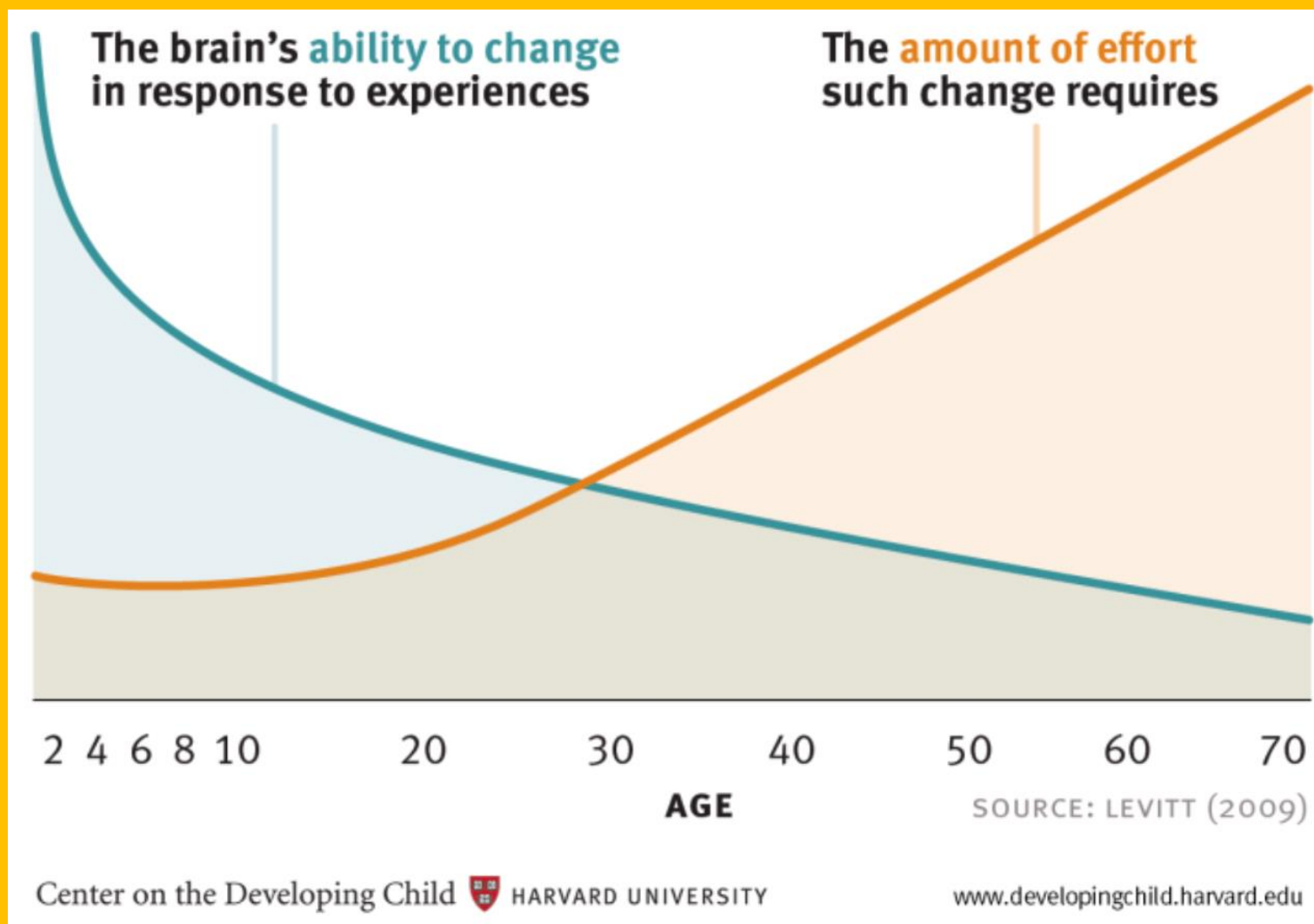
”Att få den bekräftelsen tillbaka från den som lyssnar är väldigt mäktigt och väldigt starkt. Och jag tror inte att man själv... Eller jag hade i alla fall inte reflekterat över det innan... Att få det så konkret under tiden på övningen. Att det kändes så fint efteråt. Så det blev mer verklighet utav det.”

Tidiga insatser lönar sig.

Avkastning på investeringar i mänskligt kapital
Doyle et al. 2009

Ju förr
desto bättre.
Men det är
aldrig för
sent.

Vi människor går igenom en
hissnande viktig utvecklingsfas
under de första tusen dagarna.

***Det ger oss en fantastisk
möjlighet att stödja utvecklingen
i en positiv riktning, som har
långtgående konsekvenser!***

